

Българският въпрос въ камарата

Резюме отъ рѣчитѣ на Д. х. Димовъ и Д. Кьорчевъ.

Д. х. Димовъ (ком.): (отъ трибуната). Г. г. Народни прѣдставители! Тежка е изгнаническата сѣдба. Тежка е сѣдбата на ония хиляди човѣшки маси, които се стекоха, особено тукъ, у насъ, въ България, отъ много страни, прѣди войнитѣ, прѣзъ време на войнитѣ и главно слѣдъ тѣхъ. Когато говоримъ за сѣдбата на бѣжанцитѣ, ние не бива да забравяме и сѣдбата на тукашнитѣ българи, на трудящия се български народъ, на оная маса отъ него, която изнесе на плещитѣ си войнитѣ, и която носи сѣщо така грамаднитѣ тяжести отъ тия войни. Но въ сѣдбата на бѣжанцитѣ има единъ особенъ трагизмъ. Тоя трагизмъ се състои въ това, че вънъ отъ онова, което изгубиха работнитѣ маси въ България, бѣжанцитѣ изгубиха още една цѣнностъ: тѣ изгубиха своето родно огнище, своето отечество, едни отъ тѣхъ слѣдъ като го имаха независимо национално, каквито сѣ българитѣ отъ южна Добруджа, отъ Цариградско и Босилеградско — други — които наистина и прѣди това не бѣха свободни национално но които бѣха водили редица години героически революционни борби, съ вѣра и надежда, че ще осмьнатъ единъ день да видятъ роднитѣ си огнища, роднитѣ си пепелища свободни, независими — нѣщо, което не можа да се осмьществи.

Трагична е сѣдбата на бѣжанцитѣ още и по едно друго обстоятелство, то е, че тѣ, идвайки тукъ, констатирайтъ, че не се посрѣщатъ братски, съ отворени обятия, отъ страна на ония, които сѣ управлявали и управляватъ България и които носятъ всичката отговорностъ за войнитѣ и за тѣхния катастрофаленъ край. Наистина фактъ исторически е, че и а тѣзи нещастници дошли отъ Македония, Тракия, Добруджа, отъ всѣкъдѣ се е гледало тукъ като на гости и то като на не твърдѣ нежелани гости, които подобро да не сѣ дохождали тукъ, каквото и да се е случило съ тѣхъ. — като на гости, казвамъ, на които съвсѣмъ неохотно се протяга ръка за помощъ: смѣтало се е, че тия хора сякашъ сами сѣ виновни за своята сѣдба и идватъ тукъ, въ България, не за друго а да отекчаватъ живота на мѣстнитѣ българи. Това е, за нещастие самата истина. Така сѣ се отнасяли всички правителства, така се

отнасятъ къмъ тѣхъ и днесъ при управлението на настоящето правителство. Азъ смѣтамъ, че съмъ длъженъ въ този моментъ тукъ да издигна гласъ за защита човѣшкото достоинство на тия нещастници; тѣ не бива да се третиратъ като просяци, тѣ не бива да се третиратъ като хора, които сѣ дошли по своя вина тукъ; напротивъ — трѣба да се направи всичко възможно, за да бжде облекчена тѣхната сѣдба, но и да се трасиратъ вече ония пѣтища, по които бѣжанскиятъ въпросъ ще се разреши веднажъ за винаги.

Слѣдъ тия нѣколко уводни думи, азъ ще се спра на внесенія законопроектъ, както и на съществующия законъ, като обърна вниманието Ви и върху нѣкои пунктове, които споредъ мене, трѣбва да бждатъ сериозно разгледани тукъ, и най-подиръ ще завърша съ нѣколко заключителни думи относително това, кой създаде бѣжанския въпросъ и какъ най-сетне той трѣбва да бжде разрѣшенъ окончателно.

Г. г. Народ. Представители! Искамъ да обърна вниманието ви преди всичко върху това, че е всеобщъ повикътъ въ бѣжанскитѣ среди, какво откакъ съществува законътъ за бѣжанцитѣ, отъ облагитѣ, които се предвиждатъ въ него, както тукъ въ София така и навсякъде въ страната, сѣ успѣли да се възползуватъ хора, на които е много съмнително качеството на бѣжанци и за които може да се каже изобщо, чѣне сѣ имали никаква нужда да бждатъ закриляни. Това обстоятелство се дължи, между другото, и на органитѣ, които, споредъ закона, сѣ поставени да се грижатъ за настаняване на бѣжанцитѣ. Освенъ измѣненіята, които се правятъ тукъ, азъ мисля, че трѣбва да се обърне внимание на първо мѣсто и върху състава както на Центръ. Биро за бѣжанцитѣ при М-вото Бжтр. Работи, таа сѣщо и върху състава на околийскитѣ комисии. Изборниятъ елементъ обязательно трѣбва да се приеме и прѣсара защото само по тоя пѣтъ ще юже да се контролира действителността както на Центръ. Бюро, така сѣщо и на околийскитѣ комисии. Отъ състава на околийскитѣ комисии трѣбва да бждатъ извадени лицата, които, по своето произхождение, по своето назначение, изобщо, немогатъ да бждатъ безпристрастни. Искамъ да кажа напръче окол. началникъ, който

се явява като представител на административната власт, трѣбва обязательно да не влиза въ околийската комисиия по настаняване на бежанцитѣ, защото неговото стоеие тамъ не е никаква гаранция за прилагането на закона, а, напротивъ, е едно средство, единъ начинъ само и само да се изкористватъ облагитѣ на закона по нежелателни пѣтища. Околийския началникъ е лице, което представлява администрацията, което въ всѣко време и при всички случаи ще се грижи само за тѣсно партизанскитѣ интереси на Правителството, което го е назначило. Въ околийскитѣ комисиии, както казахъ, трѣбва да има хора, избрани отъ бежанцитѣ, а сжщо така и въ централната комисиия.

Извънъ всичко това азъ смѣтамъ, че когато ще се разрѣшаватъ важни въпроси, засегащи заселването на голѣма маса бежанци, обязательно трѣбва да се иска по пѣтя на закона и участието, макаръ съ съвещателенъ гласъ, на представители отъ сжществуващитѣ легални емигрантски организации — македонска, тракийска, добруджанска и др. Това по отношение на състава — и по него ще направя своитѣ предложения подире, когато ще гласуваме

Настоящиятъ законопроектъ видимо внася известни подобрения въ сравнение съ закона, който той измѣнява. Обаче г. г. народни представители, върмето изпрѣваря тѣзи подобрения: онова което днесъ се вижда тукъ, като нѣкакво подобрение въ сжщностъ не е никакво подобрение. Това се касае особено за кредититѣ, които най много интересуватъ бѣжанцитѣ. Кредитътъ 50000 лева и ипотечния заемъ 60000 лева сега въ тоя моментъ, сж много по-малко ценни, отколкото 20 тѣхъ хиляди лева, които се прѣдвиждаха по закона прѣди 2 — 3 години. Азъ искамъ да подчертая тукъ моята мисль, казана въ началото, че винаги на бѣжанцитѣ се протяга ржка, винаги се правятъ опити да имъ се помогне тогава когато става вече много късно, и то можеби за това, защото се явява известна опасностъ отъ нѣкакви нежелателни вълнения и т. н. По въпроса за кредититѣ азъ смѣтамъ, че ще трѣбва да се спрѣмъ на една по-висока цифра отъ тая, която е отбѣлзана въ внесеното измѣнение на закона. Сжшо така и по въпроситѣ за лихвитѣ, плащани досега отъ бѣжанцитѣ, трѣбва да се каже че сж високи а сега прѣдстои едно покачване на лихвитѣ по законодателанъ редъ. — г. г. банкеритѣ, които така добре се чувствуватъ при днешния режимъ, сж се погрижили да прокаратъ и това повишение на лихвитѣ. Ако туй повишение засегне бѣжанцитѣ, това ще каже че вие имъ отнемате съ едната ржка това, което имъ давате съ другата. Азъ мисля, че ако ще трѣбва да имъ се помогне на бѣжанцитѣ, да имъ се помогне тѣй, че тѣ да не почувствуватъ тази голѣма, непоносима лихвена тежестъ, да не се обременяватъ още въ началото съ задължения, които ще осуетятъ въ сжщностъ облагитѣ, които този законъ по начало имъ дава.

Азъ бихъ искалъ да обърна вниманието на г. Министра на вътр. работи и върху едно печално обстоятелство, че до тоя моментъ въ нито едно отъ държавнитѣ учреждения нѣма пълна и изчерпателна статистика за броя на бѣжанцитѣ, за броя на бѣжанскитѣ семейства, за разпределението имъ по място въ България и за тѣхното разграничение по произходъ, по социално положение, по занятие и т. н. Недейте мисли, господа, че може да се помогне на истински нуждающитѣ се бѣжанци, безъ да имате тия прѣдварителни данни. Това е една необходимостъ. Първата работа на органитѣ, които ще започнатъ отъ тѣй нататкъ да прилагатъ закона за бѣжанцитѣ, трѣбва да бжде именно въ най-скоро време да приведатъ въ известностъ всичко, което трѣбва да се знае за бѣжанцитѣ. Ето вече 4—5 години откакъ сме при режима на единъ подобенъ законъ и ние още нѣмаме такава подробна, пълна и изчерпателна статистика, която да даде всички дан-

ни, за да може подпомагането на истински нуждающитѣ се бѣжанци да става правилно и редовно. Това трѣбва да се избѣгне. Не само да се гласува законътъ, безъ да има необходимитѣ кредити, които сж нуждни за бѣжанцитѣ, това би имало пакъ хвърляне прахъ въ очитѣ на тия бѣжанци. Веднага слѣдъ гласуването на закона за бѣжанцитѣ, тия послѣднитѣ съ нетърпение ще очакватъ да добиятъ кредититѣ, които сж прѣдвидени въ тоя законъ. И ако, както до сега е ставало, слѣдъ като се гласува закона за бѣжанцитѣ, се яватъ прѣдъ банкитѣ и оттамъ имъ отговарятъ, че нѣма достатъчно срѣдства, тогава нѣма защо да казваме, че внасяме подобренія, тогава нѣма защо да казваме, че ние наистина се занимаваме съ сждбата на бѣжанцитѣ. По този въпросъ трѣбва да бждемъ на ясно. Законътъ трѣбва да се гласува, кредититѣ трѣбва да бждатъ готови и на разположение на нуждающитѣ се бѣжанци.

Останалитѣ нѣколко подробности ще кажа, когато прѣминемъ къмъ разглеждането на проекта членъ по членъ. Сега има да добавя слѣдното : каквото и да правимъ, какви-

то облекчения да се правят и даватъ на бѣжанцитѣ, бѣжанскиятъ въпросъ нѣма да се разрѣши тъй, че тѣ да бждатъ доволни отъ своята сждба. Тѣ мечтаятъ за нѣщо друго. И сега ще ми позволите да довърша рѣчта си, като засегна общо бѣжанския въпросъ — какъ сме стигнали до него, по чия вина и какъ ще може да се отървемъ отъ него еднажъ за винаги и окончателно.

Истинското пълно и окончателно разрѣшение на бѣжанския въпросъ ще настѣпи, когато нѣма да има вече бѣжанци, когато всички, или най-големата частъ отъ тѣхъ, ще иматъ възможностъ да се завърнатъ свободно въ собствената си родина, когато прѣстанатъ да бждатъ изгнаници и се отърватъ еднажъ за винаги отъ трагизма на своята изгнаническа сждба. Трѣбва тукъ високо да се заяви и подчертае, че бѣжанцитѣ въ България, колкото и да иматъ нужда отъ щогоде обезпечаване на своя поминѣкъ, отъ жилище, отъ земя и срдства за упражняване своя занаятъ, у тѣхъ, у тѣхнитѣ души и сърдца никога не угасва и не ще угасне пламенното възжеление да се завърнатъ отново подъ родна стреха, при бащино огнище. Тоя тѣхенъ идеалъ си остава надъ всички други изгнанически грижи, а това ще рече, че надеждата или вѣрата утре или други день, да изгрее свободата въ поробения край, съставляватъ най-съкровеното въ тѣхната страдалческа душа. Недейте си прави илюзии да мислите, че като подхвърляте трохи и правите нищожни подаяния на нещастници, които всичко сж изгубили, тѣ ще паднатъ на колѣне прѣдъ васъ и да ви цѣлуватъ скутоветѣ, за дѣто сте ги „настанили“. Никакво настаняване, никакви подаяния не могатъ да стоплятъ тѣхнитѣ сърдца. Обидно е даже за тѣхъ да считатъ като благодарение ония мизерни грижи, които българскитѣ правителства отдѣлятъ за тѣхъ и то въ дванадесетия часъ, когато изгнаническата неволя е станала непоправима.

Бѣжанцитѣ мечтаятъ денонощно за връщане въ своята родина. За нея тѣ бленуватъ и нея тѣ искатъ отъ всички, които иматъ куражъ тукъ да се наричатъ благодетели и покровители.